

Motion till riksdagen 2018/19:2305

av **Maria Ferm m.fl. (MP)**

En extern granskningskommission om medicinska åldersbedömningar av asylsökande

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en extern granskningskommission om medicinska åldersbedömningar av asylsökande och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

I maj 2016 gav regeringen Rättsmedicinalverket (RMV) i uppdrag att skyndsamt påbörja genomförandet av medicinska åldersbedömningar samt återkomma med en redogörelse för hur dessa skulle gå till. Metodvalet lades på RMV, med uppmaningen att de skulle studera både hur man arbetar i andra länder och titta på den rapport som Socialstyrelsen tidigare presenterat. I uppdraget tydliggjordes också att regeringen ställer höga krav på vetenskaplighet, beprövad erfarenhet, en rättssäker process, etik och beaktande av de särskilda rättigheter som barn har enligt internationella konventionsåtaganden.

I september 2016 presenterade RMV ett system för medicinska åldersbedömningar. RMV:s verksamhet med medicinska åldersbedömningar i asylärenden startade i mitten av mars 2017.

Medicinska åldersbedömningar är frivilligt för den sökande och en möjlighet för den som inte kan göra sin identitet, och därmed sin ålder, sannolik. Den som redan gjort sin identitet sannolik ska därmed inte erbjudas en medicinsk åldersbedömning. Att göra sin ålder sannolik är dock svårt för personer som saknar och inte heller kan få fram identitetshandlingar som bedöms tillförlitliga.

De medicinska åldersbedömningarna genomförs på så sätt att sökanden går igenom två undersökningar. Den ena är en röntgenundersökning av visdomständerna, den andra en magnetkameraundersökning av knäleden. Dessa utförs av leverantörer som Rättsmedicinalverket upphandlat.

Efter undersökningarna gör en rättsläkare ett rättsmedicinskt utlåtande om vilken ålder den asylsökande har. Det görs med tre olika standardsvar:

- Att resultatet ”talar för att den undersökta är 18 år eller äldre”.
- Att resultatet ”möjligen talar för att den undersökta är 18 år eller äldre” (tillämpas i praktiken endast på flickor).
- Att resultatet ”möjligen talar för att den undersökta är under 18 år”.

Utlåtandet blir sedan en del i den bevisning/underlag som Migrationsverket använder sig av i samband med beslut om uppehållstillstånd. I praktiken väger utlåtandet mycket tungt, trots att annan bevisning talar emot utlåtandet, och trots att de olika utlåtandena som RMV ger ligger på den lägre delen av en sannolikhetskala.

Tvivelmålets fördel (eng. benefit of the doubt) innebär något förenklat att fria i stället för att fälla vid osäkerhet. Sverige är förbundet enligt EU-rätten att tillämpa denna princip. Denna princip hävdas vara fallet vid RMV:s valda modell, men egentligen är det så att om någondera av undersökningarna av visdomständer och knäled visar full mognad så bedöms personen som vuxen, även om den andra av undersökningarna inte visar på full mognad.

Under flera år har debatten om medicinska åldersbedömningar varit intensiv och hård kritik har framkommit mot metoderna, tillämpningen och vetenskapligheten. Tusentals unga asylsökande har, efter flera år i Sverige, skrivits upp i ålder och de metoder som används har kritiserats från flera håll.

Exempel på kritik som framförts

- Läkare som arbetar på RMV har dömt ut metoden som ”direkt olämplig” och menar att myndigheten riskerar sin trovärdighet. De pekar särskilt på att det inte finns något annat land som använder RMV:s modell för medicinska åldersbedömningar och att forskarna bakom den största studien av magnetkameraundersökning av knä anser att metoden är direkt olämplig för att bestämma 18-årsgränsen. Samtliga rättsläkare vid den rättsmedicinska enheten i Uppsala har enhälligt avstått från att göra åldersbedömningar och fler rättsläkare har sagt upp sig eftersom de känner samvetsstress.
- Rättsläkaren Fredrik Tamsen har i ett flertal artiklar i Läkartidningen redovisat vad han ser som allvarliga vetenskapliga och metodologiska brister, liksom möjliga felkällor i RMV:s modell.
- Sveriges tre (enda) professorer i rättsmedicin har i en gemensam debattartikel riktat stark kritik mot åldersbedömningarna. De skriver bland annat att det vetenskapliga underlaget för metoden är svagt och att rättsläkarnas integritet är hotad. ”Metoden är behäftad med så pass genomgripande problem att det inte räcker att ’skruva lite på den’ utan att den bör ersättas av en beprövad metod”, skriver professorerna.
- Rättsodontologen Håkan Mörnstad har efterlyst en ”katastrofkommission”. Han har larmat RMV om att 17 av de första 20 fallen av andrahandsutlåtanden som hans företag Forodont genomfört efter att ombud och gode män till ensamkommande som fått sin ålder uppskriven vänt sig till dem för en ”second opinion” av bildmaterialet visat att RMV:s bedömning varit felaktig. Mörnstad har tagit hjälp utav två av världens främsta experter på medicinska åldersbedömningar. Efter att ha granskat ett 40-tal fall där RMV funnit att asylsökandes knä uppnått slutstadium, konstaterade de tyska läkarna att knät i 60 % av dessa fall inte var fullvuxet. Det ska dock sägas att

det handlar om mycket selekterade fall, där gode män känt personerna länge och ansett det vara fullständigt omöjligt att de ska vara över 18 år. Men eftersom magnetröntgen av knät är en så central del av RMV:s bedömning menar Mörnstad ändå att flera tusen ungdomar kan ha fått en felbedömning.

- En advokatbyrå i Göteborg har vänt sig till Forodont för att få ett andrahandsutlåtande för 10 klienter som skrivits upp i ålder. I hälften av dessa skiljer sig andrahandsutlåtandet från RMV:s åldersbedömning. Dessa ärenden ligger nu i Migrationsdomstolen där advokatbyrån har begärt att domstolen ska återförvisa målen till Migrationsverket för att klienterna ska handläggas som barn. Detta mot bakgrund av den princip om ”benefit of the doubt” som finns i asylprocedurdirektivet. Om domstolarna anser att RMV:s medicinska åldersbedömningar medför sådant tvivel att den asylsökande ska bedömas som barn kan det få stora konsekvenser. Det talas om detta i termer av rättsskandal eftersom det också skulle kunna innebära att Sverige utvisat barn som egentligen varit i behov av skydd.
- RMV har skrivit olika förklaringar till domstolar och Migrationsverket i sina utlåtanden om risken för att barn ska bedömas som vuxna. Studier har visat att risken att barn felaktigt klassificeras som vuxna är betydligt större än vad RMV har uppgett och att verket uppgivit felaktiga uppgifter om vid vilken ålder de flesta knän vuxit klart.
- En modell som tillämpas i Tyskland framhålls av vissa som ett positivt exempel, baserad på vetenskaplig grund och beprövade metoder. Modellen innebär också att om en person anges vara i åldern 17,5–19,5 utgår man alltid från den lägsta möjliga åldern.

En extern granskningskommission behövs

Det behövs en extern granskningskommission som får ett brett uppdrag för att gå igenom och rätta till de fel och brister som finns gällande de medicinska åldersbedömningarna av asylsökande. Inte minst själva metoderna, utlåtandena, hur principen om tvivelsmålets fördel samt regeringsuppdraget bör granskas. Det är allvarligt om det är så att barn har bedömts vara vuxna. Här behöver man ta ett helhetsgrepp för att se vilka brister som har funnits. Det är hög tid att ta politiskt ansvar för den här situationen. Internationell expertis måste konsulteras och metoderna i andra länder analyseras. Granskningskommissionen behöver föreslå åtgärder som innebär att tvivelsmålets fördel tillämpas fullt ut så att barn inte riskerar att bli bedömda som vuxna.

Maria Ferm (MP)

Emma Hult (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Åsa Lindhagen (MP)